ספרי׳ — אוצר החסידים — ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

היכל
תשיעי

שער
ראשון

קונטרס

חג הסוכות - תנש״א

•

מאת

כבוד קדושת

אדמו״ר מנחם מענדל שליט״א

שניאורסאהן

מליובאוויטש

יוצא לאור על ידי מערכת
„אוצר החסידים"

770 איסטערן פארקווייי ברוקלין, נ.י.

שנת חמשת אלפים שבע מאות חמשים ושתים לבריאה
הי׳ תהא שנת נפלאות בכל
שנת הצדי״ק לכ״ק אדמו״ר שליט״א

בס"ד.

פתח דבר

לקראת חג הסוכות הבעל"ט, הננו מוציאים לאור את המאמר ד"ה בסוכות תשבו גו', שאמר כ"ק אדמו"ר שליט"א בהתוועדות דיום ב' דחג הסוכות ה'תשכ"ג.

מערכת „אוצר החסידים"

ערחה"ס, שנת ה'תנש"א (הי' תהא שנת אראנו נפלאות),
ארבעים שנה לנשיאות כ"ק אדמו"ר שליט"א,
ברוקלין, נ.י.

בס"ד. יום ב' דחג הסוכות ה'תשכ"ג[1]

בסוכות תשבו שבעת ימים כל האזרח בישראל ישבו בסוכות למען ידעו דורותיכם כי בסוכות הושבתי את בני ישראל בהוציאי אותם מארץ מצרים[2], ומדייק כ"ק מו"ח אדמו"ר במאמרו ד"ה זה (שבהמשך ר"ה תש"ג)[3], דבסוכות הושבתי הוא שהקב"ה הושיב את בני ישראל בסוכות, ובסוכות תשבו הוא ציווי לישראל שהם ישבו בסוכות, היינו שישבו בסוכות בכח עצמם, ואעפ"כ אומר דבסוכות הושבתי הוא טעם על בסוכות תשבו, דכיון שהקב"ה הושיב את בני ישראל בסוכות [ענין שהוא רק בחיק הבורא[4]] לכן הם יכולים וצריכים לשבת בסוכות בכח עצמם. ויש לומר, שבהדיוק שבהמאמר שני ענינים[5]. דכיון שבסוכות הושבתי הוא בחיק הבורא איך אפשר שהנברא ידמה להבורא. וגם, דמזה שאומר טעם על בסוכות תשבו (כי בסוכות הושבתי) מוכח שבכדי שיוכלו ישראל לישב בסוכות הוא לא בכח עצמם אלא ע"י נתינת כח מלמעלה, ואעפ"כ, לאחרי שהקב"ה הושיב את בני ישראל בסוכות (כשהוציא אותם מארץ מצרים) יכולים הם לישב בסוכה בכח עצמם.

ונקודת הביאור בזה (בהמאמר[6]), דבסוכה נמשכים אורות מקיפים, וע"י הישיבה בסוכה ממשיכים אותם בפנימיות ונעשים אורות מתיישבים. וזהו שבסוכות תשבו הוא ע"י נתינת כח מלמעלה, כי המקיפים (כמו שהם מצד עצמם) הם היפך ההתיישבות, ובכדי שיהי' בסוכות תשבו – שע"י שישראל יושבים בסוכה הם ממשיכים את אורות המקיפים בפנימיות, ויתירה מזו שנעשים אורות מתיישבים – הוא ע"י בסוכות הושבתי, שהקב"ה הושיב את בני ישראל בסוכות, אתערותא דלעילא. ומ"ש בסוכות תשבו שפירושו הוא (כנ"ל) שישראל ימשיכו המקיפים בפנימיות בכח עצמם, הוא, כי זה שבסוכות הושבתי את בני ישראל בדרך אתערותא דלעילא הי' מלכתחילה על מנת שע"ז יהי' בסוכות תשבו ע"י עבודה בכח עצמם.

---

1) מאמר זה הוא המשך למאמרים שלפניו ד"ה יבחר לנו גו' דר"ה, ודר"ה וכל אדם לא יהי' גו' דשבת תשובה שנה זו (תשכ"ג) – לעיל ע' ג ואילך. ע' טו ואילך.

2) אמור כג, מב-מג.

3) סה"מ ה'תש"ג ס"ע 43 ואילך. וראה שם ע' 44.

4) ראה סוכה יא, ב (לפי דיעה אחת) שענני כבוד היו. וכ"ה בפרש"י עה"פ. וכ"ה להלכה (שו"ע אדה"ז הל' סוכה ר"ס תרכ"ה) – דמזה מובן, שבסוכות הושבתי הוא רק בחיק הבורא.

5) בהדיוק שבתחלת המאמר דשנת ה'תש"ג (ע' 44) מפורש רק ענין הראשון, אבל מהביאור שבסיום המאמר (ע' 52, נעתק לקמן בפנים) שהאתעדל"ע דבסוכות הושבתי היתה על מנת שע"ז תהי' אח"כ העבודה דבסוכות תשבו בכח עצמם, מובן, שבהדיוק (בתחילת המאמר) נכלל גם ענין השני, דכיון שבסוכות תשבו הוא ע"י בסוכות הושבתי, אין זה עבודה בכח עצמו.

6) בסיומו (סה"מ שם ע' 52).

7) ראה לקמן סעיף ג.

ב) **והנה** גם בהישיבה בסוכות דישראל בכח עצמם, שני ענינים. בסוכות תשבו גו', וכל האזרח בישראל ישבו בסוכות. ומהחילוקים דשני הענינים, שבסוכות תשבו הוא בלשון ציווי, וישבו בסוכות הוא בלשון דסיפור והודעה. ועוד חילוק, שהציווי בסוכות תשבו הוא לכל ישראל, ואלו שישבו בסוכות (מעצמם, ואין צריכים לציווי על זה) הם (רק) האזרח בישראל. ומבאר בהמאמר[9], דבמקיפים יש ב' מדריגות, מקיף הקרוב ומקיף הרחוק. ושני הענינים דבסוכות תשבו וישבו בסוכות הם בשתי מדריגות אלו. בסוכות תשבו הוא במקיף הקרוב וישבו בסוכות הוא במקיף הרחוק. וזהו שגבי ישבו בסוכות אומר כל האזרח בישראל, דאזרח בישראל הוא עצם הנשמה שמושרשת בהעצמות[9], והישיבה במקיף הרחוק היא בהדרגא דעצם הנשמה. ויש לומר, דזהו שישבו בסוכות הוא לא בלשון דציווי אלא בלשון דסיפור והודעה, כי ענין הציווי שייך רק בדרגת הנשמה המלובשת בגוף, משא"כ בהנשמה שלמעלה, ובפרט בעצם הנשמה, אין ציווי. והענין דישבו בסוכות, שעצם הנשמה יושבת במקיף הרחוק, הוא (לא מפני הציווי, אלא) מצד עצמה[9], לפי ששרשה הוא בהעצמות.

ומבאר בהמאמר, דכל האזרח בישראל ישבו בסוכות הוא טעם על בסוכות תשבו. היינו דהכח על בסוכות תשבו, להמשיך מקיף הקרוב, הוא מפני שעצם הנשמה (האזרח בישראל) מושרשת בהעצמות (מקיף הרחוק). וצריך להבין, דהטעם (והכח) על בסוכות תשבו הוא (כמפורש בכתוב) כי בסוכות הושבתי, ולמה צריך גם להטעם דכל האזרח בישראל ישבו בסוכות.

ג) **ויובן** זה בהקדים, דכיון שאורות המקיפים (כמו שהם מצד עצמם) אינם באים בהתיישבות, הרי זה שע"י שישראל יושבים בסוכה נמשכים הם בפנימיות ובהתיישבות, הוא כמו שינוי באורות המקיפים. ויתירה מזו, דמלשון המאמר שע"י הישיבה בסוכה ממשיכים אורות המקיפים בפנימיות ונעשים אורות מתיישבים (ולא ממשיכים אורות המקיפים בפנימיות ובהתיישבות) משמע, שהשינוי שנעשה ע"י שישראל יושבים בסוכה הוא גם באורות המקיפים עצמם. דנוסף לזה שע"י הישיבה בסוכה הם נמשכים בפנימיות ובהתיישבות, גם אורות המקיפים עצמם משתנים להיות אורות מתיישבים. וצריך להבין, איך שייך שע"י עבודת האדם (ישיבה בסוכה) יהי' שינוי בהאורות דלמעלה.

והנה הפירוש דכל האזרח בישראל ישבו בסוכות (בפשטות) הוא, שישראל למטה (נשמות בגופים) צריכים לישב בסוכה (כפשוטה). וע"פ הידוע[10] שכל הפירושים

---

8) להעיר מפירוש הידוע עה"פ (תהלים פט, א) משכיל לאיתן האזרחי – סה"מ ה'תש"ח ע' 61. ובכ"מ.

9) ראה גם סד"ה זה ה'תש"י (סה"מ ה'תש"י ע' 67) „וכל האזרח בישראל ישבו בסוכות, שהם יושבים תמיד בסוכה".

10) ועד בנוגע לפס"ד במעשה בפועל, כידוע הרא"ז לזה מ"שעטנז" (נדה סא, ב) – ראה לקו"ש ח"ג ע' 782. ובכ"מ.

שבאותו הפסוק שייכים זה לזה, מובן, שגם הענין דישבו בסוכות במקיף הרחוק הוא ע"י הישיבה בסוכה כפשוטה. ועפ"ז, ע"י שישראל יושבים בסוכה, נעשה שינוי גם במקיף הרחוק. וצריך להבין, דמבואר בכ"מ[11] עה"פ[12] כי לא אדם הוא להנחם, דענין ניחומין וחרטה (שינוי) שייך רק בבחינת אדם, אבל בבחינת לא אדם, אין שייך ניחומין, שינוי. והטעם על זה הוא, כי ענין השינוי הוא (בעיקר) בשכל, כי בשכל יש סברא לכאן וסברא לכאן, וכיון שאדם הוא מוחין ומדות, היינו שגם המדות שבאדם הם ע"פ השכל, לכן, כשנעשה שינוי בשכל משתנים גם המדות. משא"כ רצון שלמעלה מהשכל, היינו רצון עצמי שאין לו טעם, גם לא טעם כמוס, אינו משתנה. ועד"ז למעלה, שבספירות דאצילות וגם בחיצוניות הכתר (שגם חיצוניות הכתר נכלל בבחינת אדם), שייך שינוי, אבל בפנימיות הכתר (לא אדם) אין שייך שינוי. ועפ"ז צריך להבין בזה דמשמע מהמאמר שע"י שישראל יושבים בסוכה נמשך בפנימיות גם מקיף הרחוק, דלכאורה, איך שייך שינוי במקיף הרחוק.

ד) **ויש** לומר הביאור בזה, דזה שמקיף הוא מוגדר בזה שאינו בא בהתיישבות הוא כמו שהוא מצד עצמו, אבל מצד עצמות אוא"ס, שלגבי' אין חילוק בין מקיף לפנימי, גם המקיף יכול לבוא בהתיישבות. וע"י שישראל יושבים בסוכה ממשיכים הם מעצמות אוא"ס, וע"ז גם אורות המקיפים נעשים אורות מתיישבים. ויובן זה ע"פ הידוע[13] בפירוש הכתוב[14] בכסה ליום חגינו, דהענינים ש(בר"ה ו)ביוהכ"פ הם בכסה (כיסוי והעלם), מתגלים הם בסוכות. דמזה מובן, שהעבודה דבסוכות תשבו היא גילוי התשובה דיוהכ"פ[15], שעל ידה היא ההמשכה מעצמות אוא"ס (כדלקמן). וע"י העבודה דבסוכות תשבו, ההמשכה מעצמות אוא"ס שע"י התשובה דיוהכ"פ היא בגילוי. וע"ז, גם אורות המקיפים נעשים אורות מתיישבים.

וע"פ הידוע[16] שעבודת האדם (אתערותא דלתתא) שעל ידה נעשית ההמשכה (אתערותא דלעילא) צריכה להיות מעין ההמשכה, יש להוסיף, דזה שע"י העבודה דבסוכות תשבו נעשה שינוי למעלה (שאורות המקיפים נעשים אורות מתיישבים) הוא לפי שהעבודה דבסוכות תשבו שייכת (גם) לענין השינוי. ויובן זה בהקדים, דהטעם (בפשטות) לזה שע"י התשובה מתתקנים כל הפגמים הוא לפי שע"י התשובה משתנה האדם ונעשה

---

11) ראה בארוכה המשך באתי לגני ה'שי"ת סי"ח (סה"מ ה'תש"י ע' 153 ואילך). ד"ה באתי לגני ה'תשכ"ח (סה"מ מלוקט ח"ב ע' רמג ואילך. שם ע' רנז). וש"נ.

12) שמואל-א טו, כט.

13) לקו"ת דרושים לר"ה נד, סע"ג ואילך. ועוד. — נסמנו בד"ה זה ה'תשל"ט (סה"מ מלוקט ח"ד ע' כח) הערה 54.

14) תהלים פא, ד.

15) ולהעיר מהידוע דסכך הסוכה נעשה מענן הקטורת דיוהכ"פ — עט"ר שער יוהכ"פ פ"ב (כח, א). ועוד. — נסמנו בד"ה זה ה'תשמ"א הערה 5 (סה"מ מלוקט ח"ב ע' קכא).

16) ראה בארוכה ד"ה באתי לגני ה'תשכ"ט ס"ט (סה"מ מלוקט ח"ג ע' מז-מח). וש"נ.

מציאות חדשה[17]. ובלשון הרמב"ם[18] אני אחר ואיני אותו האיש שעשה אותן המעשים. דענין זה הוא בעיקר בתשובה כפשוטה. דבצדיקים[19], גם עבודת התשובה שלהם שענינה הוא שיוצאים ממצבם וממציאותם הקודמת, אסורה מכאן[20], מ"מ כיון שצדיקים רוצים לעשות את רצון קונם, והכוונה שלמעלה (רצון קונם) בירידת הנשמה בגוף היא לבוא לתשובה, הרי בהרצון דהצדיקים (גם לפני התשובה שלהם) נכלל (בהעלם) גם היציאה ממציאותם שע"י התשובה. משא"כ בבעל תשובה כפשוטו, כיון שקודם (לפני התשובה) הי' במצב כזה שלא עשה רצון הקב"ה, שהרי עשה עבירות במזיד, הרי זה שעושה אח"כ תשובה, אין זה המשך ממצבו הקודם, וע"י התשובה נעשה מציאות חדשה לגמרי.

ובעומק יותר יש לומר[21], שענין החידוש שבתשובה כפשוטה הוא גם לגבי הרצון והכוונה דלמעלה. שהרצון והכוונה דלמעלה בבריאת העולם והאדם היא שהאדם יהי' צדיק, כמרז"ל[22] במי נמלך בנשמותיהן של צדיקים. וע"י שחטא ופגם והעביר את הדרך (היפך הכוונה דבריאת העולם והאדם) ואח"כ מתקן זה ע"י התשובה, ע"ז נמשך אור חדש שלא הי' בכוונת הבריאה. והכח להמשיך אור חדש שלא הי' בהכוונה דבמי נמלך, הוא לפי ששורש הנשמות הוא בעצמות אוא"ס, שהוא למעלה גם משרשם בהענין דבמי נמלך. ויש לומר, דזה שע"י התשובה משתנה האדם ממציאותו ונעשה מציאות חדשה לגמרי, חידוש אמיתי שאינו המשך ממצבו הקודם, הוא, לפי שע"י התשובה הוא המשכת עצם הנשמה כמו שהיא מושרשת בעצמות אוא"ס[23], ולגבי עצם הנשמה, אין נפק"מ מצבו של האדם שהי' לפני התשובה.

ועפ"ז יש להוסיף ביאור בזה שע"י העבודה דבסוכות תשבו (גילוי התשובה דיוהכ"פ) נעשה שינוי באורות המקיפים שנעשים אורות מתיישבים, כי הענין דהמשכת עצם הנשמה שע"י התשובה מתגלה בזה שהאדם משתנה ממציאותו[24], ולכן, הגילוי דהמשכת העצמות שע"י בסוכות תשבו (גילוי התשובה דיוהכ"פ) הוא בענין השינוי, שאורות המקיפים משתנים להיות אורות מתיישבים.

---

17) סמ"ג מ"ע ט"ז. ר"ן לר"ה טז, ב. — הובאו בחד"א מהרש"א לר"ה שם.

18) הל' תשובה פ"ב ה"ד.

19) בהבא להלן ראה גם סה"מ מלוקט ח"ב ע' קלז.

20) ל' רש"י עה"פ שמות ג, ג. וראה ספר השיחות ה'תש"ב ע' 47 (נעתק בסה"מ שם ע' קלו הערה 43) שהו"ע התשובה דצדיקים.

21) ראה גם סה"מ מלוקט ח"א ע' שסו ואילך. ח"ג ע' רמז. וראה גם ד"ה וכל אדם לא יהי' גו' שנה זו סעיף ח' (לעיל ע' כא), ובהערה 67 שם.

22) ב"ר פ"ח, ז. רות רבה פ"ב, א (ג).

23) אבל מצד שורש הנשמה בהענין דבמי נמלך, אי אפשר להיות שינוי זה כדלהלן ס"ה.

24) להעיר, שהשינוי שנעשה בהאדם ע"י התשובה הוא לא רק בהכחות הפנימיים אלא גם בענין הקבלת עול, דקב"ע היא מצד עצם הנשמה שלמעלה מכחות הגלויים. ועפ"ז יובן, שע"י התשובה דיוהכ"פ נעשה (בחג הסוכות) שינוי בהמקיפים, שנעשים אורות מתיישבים.

ה) **ויש** לומר, שהגילוי דעצם הנשמה שמושרשת בעצמות אוא"ס (שלמעלה משורש הנשמות בהענין דבמי נמלך) שע"י תשובה, הוא בשני ענינים. בהתשובה עצמה ובהסיבה שמביאה לתשובה. והענין הוא, דזה שהאדם עושה תשובה לאחרי שחטא הוא מצד שרש הנשמה בעצמות אוא"ס שלמעלה מהענין דבמי נמלך. שמצד שורש הנשמות בהעניו דבמי נמלך בנשמותיהן של צדיקים, ע"י שחטא ופגם (היפך הכוונה דבמי נמלך), הוא נפרד משרשו, וזה שלאחרי שחטא הוא עושה תשובה ומשנה את מציאותו, הוא מצד גילוי שורש הנשמה בעצמות אוא"ס, שלמעלה מהענין דבמי נמלך. ועוד ענין בזה, דהסיבה שמביאה אותו לחזור בתשובה היא לפי שנקודת היהדות שבו היא תמיד בשלימות (וכאשר מתעוררת נקודת היהדות שבו, אינו רוצה בשום אופן להיות נפרד ועושה תשובה), וזה שנקודת היהדות שבו היא תמיד בשלימות, דגם בשעת החטא הנשמה היא באמנה אתו ית"[25], הוא לפי שההתקשרות דהנשמה באלקות היא התקשרות עצמית, שלמעלה מההתקשרות שע"י תומ"צ (הענין דבמי נמלך).

והחילוק דשני הענינים הוא, שהגילוי דעצם הנשמה בזה שגם לאחרי החטאים הוא שב להוי', הוא שע"י החטאים נעשה נפרד מאלקות (שלכן צריך לעשות תשובה עליהם), אלא שכיון ששורש הנשמה הוא בעצמות אוא"ס שלמעלה מהענין דבמי נמלך, הפירוד שע"י החטאים הוא רק בחיצוניות, ולכן ביכלתו לעשות תשובה (ע"י גילוי הפנימיות). והגילוי דעצם הנשמה בהסיבה שמביאה אותו לחזור בתשובה, הוא, שע"י החטאים לא נעשה מלכתחילה גרעון ח"ו בההתקשרות העצמית דעצם הנשמה באלקות, וגם בשעת החטא היא באמנה אתו ית'. והוא ע"ד שנתבאר לעיל (בהמאמר ד"ה וכל אדם לא יהי'[26]), דהכפרה שע"י ההמשכה מעצמות אוא"ס בעל הרצון היא באופן שע"י החטאים נעשה פגם, וע"י ההמשכה מעצמות אוא"ס בעל הרצון שאינו מוכרח בהרצון, מתכפרים הפגמים. והכפרה שמצד עיצומו של יום הכפורים היא (לא באופן של פעולה, אלא) שביום זה מתגלה ההתקשרות של עצם הנשמה עם העצמות (שלמעלה מבעל הרצון), שבדרגא זו אין פגם מלכתחילה.

ועפ"ז יש להוסיף ביאור[27] בזה שעיצומו של יום הכיפורים מכפר (דוקא) לשבים[28], כי בכדי שתהי' המשכת הענין דעיצומו של יום, גילוי ההתקשרות העצמית דעצם הנשמה עם העצמות, צריכה להיות איזו עשי' דהאדם [וע"ד גילוי עצם הנשמה בר"ה, שהיא ע"י העבודה דתמליכוני עליכם[29]], וכיון שהסיבה המביאה לעשות תשובה היא התקשרות העצמית, לכן, ע"י התשובה היא המשכת הענין דעיצומו של יום.

---

25) תניא ספכ"ד.

26) סעיף ז.

27) נוסף על הביאור שבהמאמר ד"ה וכל אדם הנ"ל שם.

28) רמב"ם הל' תשובה פ"א ה"ג. וראה ד"ה הנ"ל הערה 58.

29) ר"ה טז, א. שם לד, ב. וראה בארוכה ד"ה יבחר לנו גו' שנה זו (תשכ"ג) ס"ו (לעיל ע' ז).

ו) **וביאור** הענין בפרטיות יותר, יובן בהקדים מה שנתבאר לעיל (בהמאמר ד"ה יבחר לנו[30]), שבתק"ש דר"ה שע"ז נעשה תמליכוני עליכם, ג' ענינים. קיום המצוה דתק"ש, שהיא האתערותא דלתתא המעוררת את הרצון הגלוי. והתשובה דתק"ש, שעל ידה נמשך ההחלט שברצון הנעלם (מחשבה ורצון המוחלט) ולמעלה יותר ברצון המוחלט בעצמותו שע"י האתעדל"ת יתעורר הרצון גלוי. והביטול הפנימי שמצד עצם הנשמה, שע"ז נמשך רצון המוחלט עצמו. וע"פ הידוע[31] שהענין דבנין המלכות הוא במשך כל עשרת ימי תשובה, יש לומר, שגם בעשרת ימי תשובה צריכה להיות (נוסף על עבודת התשובה) גם עבודה שמצד עצם הנשמה[32]. וזהו שבעשרת ימי תשובה אומרים שיר המעלות ממעמקים[33], ואיתא בזהר[34] וההוא עמיקא דעמיקתא (מעמקים לשון רבים) אקרי תשובה. ומבאר כ"ק מו"ח אדמו"ר בהמשך הנ"ל[35] שהם ב' העומקים דרצון הנעלם ורצון המוחלט בעצמותו. דההמשכה מהעומק דרצון הנעלם היא ע"י צעקת הקול הבאה מהמקיף דחי', וההמשכה מהעומק דרצון המוחלט היא ע"י צעקת הלב הבאה מהמקיף דיחידה. ובמקום אחר איתא בזהר[36] שיר המעלות סתם ולא פירש מאן אמרו, אלא שיר המעלות דזמינין כל בני עלמא למימר. ובהמשך הענין שם וכי אמר דוד הכי והא כתיב[37] בכל לבי דרשתיך כו' מאי בעי ממעמקים אלא הכי תאנא כל ב"נ כו' מעיקרא דכל עיקרין. ומבואר בחסידות[38], שהדיוק בזהר וכי אמר דוד הכי כו' הוא, דכיון שכבר אמר בכל לבי דרשתיך, שבכל לבי הוא פנימיות הלב, מה צריך לומר ממעמקים. ומבאר, שצריך להמשיך מעיקרא דכל עיקרין, מפנימיות ועצמות א"ס, ובכדי להמשיך משם הוא ע"י העבודה שמפנימיות ועצמות הנפש, ממעמקים, שלמעלה מהעבודה דפנימיות הלב (בכל לבי).

ויש לומר, דבמאמר הזהר וההוא עמיקא דעמיקתא אקרי תשובה, מדבר בעניו התשובה המשכת ההחלט שברצון הנעלם וברצון המוחלט שע"י האתעדל"ת יתעורר הרצון גלוי, שע"י התשובה דר"ה ודעשי"ת. וכיון שההחלט שברצון הנעלם וברצון המוחלט הוא בנוגע לרצון הגלוי, לכן, גם העבודה שעל ידה הוא המשכת ההחלט היא בהדרגא דעצם הנשמה ששייכת לכחות הגלויים, דבכללות הם המקיפים דחי' ויחידה. ובהמאמר שיר המעלות סתם כו' (שאין מזכיר שם ענין ענין התשובה) מדבר בענין המשכת רצון המוחלט עצמו (פנימיות ועצמות א"ס, עיקרא דכל עיקרין), דהמשכה זו היא ע"י העבודה שמצד

---

30) סעיף ט.

31) פרע"ח שער כד (שער ר"ה). ובכ"מ. וראה גם סה"מ ה'תש"ג דלהלן הערה 35.

32) וענין ה"מצוה" שבעשי"ת – יש לומר, שבעשי"ת הזהירות במצוות היא יותר מבכל השנה (ראה שו"ע אדה"ז או"ח הל' ר"ה סתר"ג. ובכ"מ).

33) תהלים קל, א. וראה בהנסמן בסה"מ מלוקט ח"ב ע' קטו הערה 2.

34) ח"ג ע, א.

35) ד"ה שיר המעלות ה'תש"ג (סה"מ ה'תש"ג ע' 25 ואילך).

36) ח"ב סג, סע"א ואילך.

37) תהלים קיט, י.

38) סה"מ תרס"ח ע' טז.

עצם הנשמה (פנימיות ועצמות הנפש). וזהו שבמאמר זה (דוקא) אומר שיר המעלות סתם כו' דזמינין כל בני עלמא למימר, כי העבודה שמצד עצם הנשמה היא בכולם בשוה.

ז) **ויש** לומר, דבר"ה ויוהכ"פ העבודה דממעמקים היא נעלית יותר מהעבודה דממעמקים שבהימים שבין ר"ה ליוהכ"פ. דבעשרת ימי תשובה, שענינם הוא (כשמם) ימי תשובה (והענין דתמליכוני עליכם אינו בגילוי כ"כ בימים אלה), העבודה דממעמקים (שבגילוי) היא (בעיקר) בהעומק דעצם הנשמה ששייכת לכוחות הגלויים, ובר"ה שעיקר ענינו הוא תמליכוני עליכם [דענין זה הוא בעיקר מצד עצם הנשמה], העבודה דממעמקים היא בהעומק דעצם הנשמה שלמעלה משייכות לכחות הגלויים. ועד"ז ביוהכ"פ, דכיון שעיקר ענינו הוא הכפרה שמצד עיצומו של יום, גילוי ההתקשרות העצמית דעצם הנשמה עם העצמות, לכן, גם העבודה דיוהכ"פ היא מצד העומק דעצם הנשמה שלמעלה משייכות לכחות הגלויים.

ויש לומר, שהעבודה שמצד העומק דעצם הנשמה ביוהכ"פ היא בהתשובה דיוהכ"פ, שהיא נעלית יותר מהתשובה דכל ימי השנה וגם מהתשובה דעשרת ימי תשובה[39]. והענין הוא, דבתשובה בכלל, ההתקשרות העצמית דעצם הנשמה עם העצמות היא רק הסיבה שמביאה לתשובה, אבל התשובה עצמה [שענינה הוא חרטה על שעשה היפך הרצון וקבלה לקיים רצונו ית'] היא מצד עצם הנשמה ששייכת לכחות הגלויים שמגעת בבעל הרצון, והתשובה דיוהכ"פ היא (בעיקר) להיות מקושר עם העצמות, ולכן נרגש בה בגילוי ההתקשרות דעצם הנשמה (שלמעלה משייכות לכחות הגלויים) עם העצמות (שלמעלה מבעל הרצון)[40]. ויש לומר, דזהו מ"ש הרמב"ם[41] שיום הכפורים הוא זמן תשובה לכל, שהכוונה ב"לכל" היא (גם) לכל בשוה. דבהתשובה שבכל ימי השנה (כולל גם התשובה דעשי"ת) שהיא מצד הדרגא דעצם הנשמה ששייכת לכחות הגלויים, ישנם כו"כ חילוקי דרגות. והתשובה דיוהכ"פ שהיא מצד עצם הנשמה שלמעלה משייכות לכחות הגלויים, היא בכולם בשוה.

ח) **וזהו** בסוכות תשבו גו' כל האזרח בישראל ישבו בסוכות גו' כי בסוכות הושבתי גו', דכל האזרח בישראל ישבו בסוכות וכי בסוכות הושבתי גו' הם שני טעמים על בסוכות תשבו (כמבואר בהמאמר דהמשך ר"ה תש"ג, הובא לעיל סעיף ב). והענין הוא, דבסוכות תשבו הוא גילוי התשובה דיוהכ"פ, ובהתשובה דיוהכ"פ, ג' ענינים. התשובה עצמה, ושני ענינים בשרש וסיבת התשובה. דהתשובה עצמה (גם התשובה דיום הכפורים) היא שהאדם משנה את עצמו, שיוצא ממציאותו הקודמת ונעשה מציאות חדשה. דשינוי זה

---

39) דנוסף להמשכת הענין דעיצומו של יום ע"י התשובה דיוהכ"פ, גם התשובה עצמה היא נעלית יותר – ראה בהמאמר ד"ה וכל אדם לא יהי' ס"ב.

40) ועפ"ז יומתק שע"י התשובה דיוהכ"פ נמשך הענין דעיצומו של יום (ראה לעיל ס"ה), כי ענינה של התשובה דיוהכ"פ (לא רק סיבת התשובה אלא גם התשובה עצמה) הוא לגלות ההתקשרות העצמית.

41) הל' תשובה פ"ב ה"ז.

הוא בכחות הגלויים דהנשמה. ושינוי זה שבכחות הגלויים דהאדם הוא ע"י שמעורר ומגלה עצם הנשמה שבו, היינו עצם הנשמה ששייכת לכחות הגלויים. [ועד"ז הוא בנוגע למעלה, דזה שהאדם נעשה מרוצה לפניו ית' כמו קודם החטא[42] הוא, כי ע"י התשובה נמשך רצון חדש מאוא"ס בעל הרצון]. ועוד ענין בהתשובה דיוהכ"פ, שנרגש בה בגילוי, שהשורש והסיבה האמיתית דתשובה הוא ההתקשרות דעצם הנשמה (שלמעלה משייכות לכחות הגלויים) עם העצמות (שלמעלה מבעל הרצון). ולכן, גם בהענין דבסוכות תשבו (שהוא הגילוי דהתשובה דיוהכ"פ), ג' הענינים. הענין דבסוכות תשבו עצמו — השינוי במקיף הקרוב, שנעשה אור מתיישב. והטעם על זה הוא — כי בסוכות הושבתי גו' בדרך אתערותא דלעילא. ויש לומר, שהוא ע"ד המובא לעיל סעיף ו דזה שע"י אתעדל"ת מתעורר הרצון גלוי (אף שהאתעדל"ת היא באין ערוך לגבי הרצון) הוא לא מצד הרצון הגלוי עצמו (דכיון שרצון הגלוי שייך לעולמות הוא מוגדר בזה שהנבראים הם באין ערוך לגבי' ואין ביכלתם לעורר אותו), אלא לפי שכן הוחלט ברצון המוחלט. ועד"ז הוא בהענין דבסוכות תשבו, שהשינוי כביכול שנעשה במקיף הקרוב להיות אור מתיישב הוא, כי בסוכות הושבתי בדרך אתערותא דלעילא, המשכה מעצמות אוא"ס שלגבי' אין חילוק בין מקיף לפנימי וגם המקיף יכול לבוא בהתיישבות. [ע"ד שע"י התשובה נמשך רצון (חדש) מאוא"ס בעל הרצון]. ועוד טעם על בסוכות תשבו — כל האזרח בישראל ישבו בסוכות, במקיף הרחוק. דענין הישיבה (התיישבות) במקיף הרחוק אינו באופן דפעולה [כי במקיף הרחוק, בחינת לא אדם, אין שייך שיהי' בו פעולה ושינוי, כנ"ל סעיף ג], אלא שכל האזרח בישראל, ישבו בסוכות (מקיף הרחוק) מצד עצמם, לפי שהם מושרשים בהעצמות. [וזהו שאמרו רז"ל[43] עה"פ כל האזרח בישראל ישבו בסוכות מלמד שכל ישראל ראויים לישב בסוכה אחת, כי בדרגא זו כל ישראל שוים]. והוא ע"ד הענין דעיצומו של יום הכפורים, שמצד ההתקשרות העצמית דעצם הנשמה עם העצמות אין פגם מלכתחילה. וכמו שביוהכ"פ, הענין דעיצומו מאיר בגילוי גם בהתשובה דיוהכ"פ, שבהתשובה דיוהכ"פ נרגש (כנ"ל) שהיא נמשכת מההתקשרות העצמית דעצם הנשמה עם העצמות, עד"ז הוא בסוכות, שכל האזרח בישראל ישבו בסוכות הוא טעם על בסוכות תשבו, דזה שמקיף הקרוב נמשך בפנימיות ונעשה אור מתיישב, נרגש בו, שהטעם על זה הוא כל האזרח בישראל ישבו בסוכות, במקיף הרחוק, התקשרות העצמית דעצם הנשמה עם העצמות.

---

42) ראה רמב"ם שם פ"ז ה"ד.

43) סוכה כז, ב. וראה ד"ה זה ה'תשל"ח (סה"מ מלוקט ח"א ע' רנ ואילך).